15. szám. XXII. évfolyam. Budapest, 1905 október 15.

Előfizetési díj:
Negyedévre ... ... 2 kor.
Félévre ... ... 4 kor.
Egész évre ... ... 8 kor.
Egyes szám 40 fill.
Megjelen julius és augusztus kivételével havonként kétszer.

HERKULES

SZERKESZTIK:
PORZSOLT JENŐ. PORZSOLT KÁLMÁN.

Szerkesztőség:
IX., Ferencz-körut 31. szám, I. em.
Kiadóhivatal:
V., Váci körut 78. sz.

Az Achilles Sport-Egylet,
Aradi Korcsolyázó-Egylet,
Budapesti polgári lövészegyes.,
Budapesti Torna-Club,
Beregszászi Korcsolyázó-Egylet,
Bpesti hegyvidéki Turista-Egyl.,
Budapesti Torna-Egylet,
Délvidéki Kerékpár-Egylet,
Debreczeni Korcsolyázó-Egylet,
Debreczeni Torna-Egylet,
Fővárosi Vivó-Club,
Érsekujv. Vivó- s Torna-Egyes.,
Győri Csónakázó-Egyesület,
Gyöngyösi Korcsolyázó-Egylet,
Kassai Korcsolyázó-Egylet,
Kassai Tornázó- és Vivó-Egylet,
Kolozsvári Athletikai Club,
Kolozsvári Korcsolyázó-Egylet,
Körmendi Athletikai Club,
Kunsztmártoni Csón.-Korcs.-Egyl.,
Lévai Torna- és Vivó-Egylet,
Lőcsei Korcsolyázó Egylet,
Lőcsei Vivó- és Torna-Egyesület,
Magy. Testgyakorlók Köre,
Márm.-szigeti ifj. Torna-Egylet,
Magyar Uszó-Egylet,
Maros-Vásárhelyi Torna-Egylet,
Magyar-Óvári Torna- s Vivó-Egyl.,
Maros-Vásárhelyi Kerékpár-Egyl.,
Maros-Vásárhelyi Korcs.-Egylet,
N.-Bányai Torna- és Korcs.-Egyl.,
Nagy-Enyedi Korcsolyázó-Egylet,
Nagy-Kanizsai Torna-Egylet,
Nagy-Kállói Korcsolyázó-Egylet,
Nemzeti Hajós-Egylet,
Neptun Bpesti Evező-Egylet,
Ó-Becsei Kerékpár-Egyesület,
Ó-Budai Torna-Egylet,
Pécsi Athletikai Club,
Pápai Korcsolya-Egylet,
Pozsonyi Torna-Egylet,
Privigyei Korcs.-Egylet,
Rimaszombati Korcs.-Egylet,
Quarnero Csónakázó-Egylet,
Sátoraljaujhelyi Korcs.-Egylet,
Selmeczi Akad. Athleta Club,
Soproni Korcsolyázó-Egylet,
Soproni ev. főgymn. testgy. Köre,
Sportkedvelők Köre,
Szabadkai Sport-Egylet,
Szabadkai Torna-Egylet,
Szarvasi Korcsolyázó-Kör,
Szatmár-Németi Torna- s Vivóegyl.,
Szegedi Csónakázó-Egylet,
Szegedi Korcsolyázó-Egylet,
Szegedi Torna-Egylet,
Székely-Udvarhelyi Korcs.-Egylet,
Székesfehérvári Korcs.-Egylet,
Szegedi Kerékpár-Egyesület,
Szászvárosi Athletikai-Club,
Szolnoki Korcsolyázó-Egylet,
Temesvári Korcsolyázó-Egylet,
Torontáli Korcs.- és Hajós-Egylet,
Torontáli Athletikai Club,
Tordai Korcsolyázó-Egylet,
Ujv déki Kerékpár-Egyesület,
Veszprémi Torna-Egyesület,
Zsombolyai Athletikai-Club

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

A vallás- és közoktatásügyi minister ő nagyméltósága 47.020. számu rendeletével ajánlja e lapot Magyarország összes tanintézeteinek.

A fáradt tornatanár.

Egyik jónevü kollégánk fordult hozzánk, hogy mondanánk őszinte véleményt, ha lehet nyilvánosan, hogy vajjon megrovást érdemel-e a kifáradt tornatanár, ha a tornázás alatt leül. Mielőtt a kérdésre válaszolnánk, ki kell jelentenünk, hogy egy szavunk sem lehet egy különös esethez, egy szót sem szólunk soha a tornatanár és igazgató, vagy iskolalátogató ügyéhez, különösen akkor, mikor az ügyet csak egyoldaluan ismerjük, de az általános kérdést minden vonatkozás nélkül szívesen tárgyaljuk.

Magunk is csaknem egy negyedszázadot dolgoztunk a tornatanári nehéz, de nekünk mindig kedves pályán, tehát voltunk fáradhatatlan ifju s bizony sokszor már ki is fáradt öreg tornatanárok is. A magunkról alkotott tapasztalatunk a következő: Az első tiz évben heti 18—32 órán nemcsak hogy nem ültünk le, hanem csaknem minden órán magunk is tornáztunk, a heti előtornázási órán pedig valósággal agyon tornáztuk magunkat, este pedig az egyleti órákon vivtunk és előtornáztunk. Tiz tizenkét év mulva azonban már kevesebbet mutogattunk, sőt az előtornázási órák is el-el maradoztak, mig végül semmit sem tornáztunk és előtornázási órát sem tartottunk.

Most következik a mérleg, melyet egészen igazságosan állitunk egybe. A két iskolát, hol tornát tanitottam, az ország legkitünőbb tornatanáraitól vettem át, Zsingor, Keresztessy és Maurer voltak elődeim. Gondolható, hogy a tornázás mindkét iskolában magas fokon állott. Dicsekvés nélkül mondhatom, hogy e szinvonal nem esett kezem alatt sem, hisz az első tornaversenyeken ez iskolák tanulói vitték el az érmek legtöbbjét. De ebből nem az következik, hogy az eredményt a magam sokszor halálos fáradtságával értem el, mert az ezutáni időkben sokkal kevesebb fáradozással hasonló eredményre jutottam, sőt általános osztályképzés szempontjából akkor volt az eredmény legjobb, mikor már én is le-le ültem a szertornázás alatt pihenni. Mondok más példát is. Boldogult Keresztessy Sándor sohasem volt kitünő tornász, én sohasem láttam, hogy a tanitványoknak maga mutatott volna gyakorlatokat, pedig nagyon sok óráján jelen voltam, mégis mindnyájan elismertük, hogy az általános tornászati eredmény az ő tanitványainál volt a legkiválóbb; a N. P. E. disztornáinak mindig egyik fénypontját alkották tanitványainak mutatványai.

Az tehát a kérdés, hogy ki miképen tud eredményt elérni; ha valaki a maga testi fáradtsága nélkül, csak szóval is tudja vezetni a tornázást és jó eredményt ér el, akkor nem róható meg a leülésért, viszont kinél azért rossz az eredmény, mert a tornatanár üldögél, bizony megrovást érdemel. Maga a leülés, a nem előtornázás nem róható tehát meg. Hisz akkor a legjelesebb idősebb tornatanárainkat, kiknek remekül képzett tanitványait láthattuk az utolsó tornaversenyen is, akár mind nyugdijba küldhetnék, mert már nem tornáznak.

Az ifju tornatanárok állva, járva, tornázva, sem tudnak olyan eredményt elérni, milyent a gyakorlottabbak ülve is elérnek. De persze a tornázás átlagos eredményének megitéléséhez érteni kell, mert abból még nem következik semmi, hogy a tornatanár ül-e vagy áll a tornaórán.

Azt mondani sem kell, hogy a rend és szabadgyakorlatoknál okvetlen állva kell vezényelnünk, s oda mennünk, hol ránk szükség van. Az iskolai szertornázás leginkább megengedi a pihenést, mig a csapattornázás és játék megint felállit.

A tornatanár munkássága idegrontó volta mellett, tornázás nélkül is a test izmait is természetesen nagyon igénybe veszi s igy nem vehetjük rossz néven, ha óvakodik a kimerüléstől, ha alkalomadtán leül kissé pihenni. Csak ugy pihenjen, hogy szeme mindent lásson, figyelme mindenre kiterjedjen.

Ki veheti rossz néven, ha az ifjuság testi erősödésének legfontosabb eszközlője, a maga egészségére is vigyáz, ha ezzel nem árt, nem veszélyezteti a növendékeiét sem. Hisz nyugdijat élvező tornatanárról csak egyről tudunk, de az illető is csak szolgálatának utolsó éveiben lett tanitóból tornatanárrá. Mig a legatlétaibb kollégáink férfikoruk delén dőltek ki, addig a más tárgyak tanitói hosszu öregkort érnek meg. Azért bátran mondjuk, hogy a gyakorlott tornatanár, ha fáradt, üljön le, de a szemét nyissa ki.

P. J.

A turistaságról.

Irta: *Békefi Elek.*

E lapok előző számaiban a tornázásról irt elmefuttatásom kapcsán s az ott fejtegetett eszméknek mintegy kiegészitéséül szükségesnek tartom magát a turistaságot is a maga valójában megismertetni.

Szólok ezért néhány sorban a turistaságról általánosságban, hogy a róla elterjedve levő annyi előitélet, téves fogalom helyébe tisztult nézetet állitsak fel, hogy t. i. helyes és szorosabb értelemben véve: ki is az a turista? s mi is voltaképen a turistaság?

Mert hiszen t. olvasóm! tágabb értelemben véve, mi tulajdonképen mindnyájan azon időtől fogva turistákká lettünk, hogy a társas utazások rendezésének legelső őse, a paradicsombeli kigyó diadalmasan megküzdvén Ádám apánk kényelemszeretetével, ennek következményeképpen a lángpallossal őrtálló Cherub megmutatta ős-szüleinknek hogy „merre van országutja". azon időtől kezdetét vette az emberiség lótás-futása, a turistáskodás, mely szónak a franczia „tour"-tól származva, jelentősége az, hogy „körutat tevő." Végső állomásunk pedig mindnyájunknak, a nagy körutat tevőknek, ahol a nagy turista utazás után hosszas pihenőt tartunk majd: az az érdekes barlang 1 méter széles, 2 méter hosszu ott a „temető-országban."

A világtörténelemben a tágabb értelemben vett turistáskodásnak minden időben számos és hatalmas nyomát találjuk; nagy turista vállalkozás volt teszem fel Nagy Sándor, Hannibál világhóditó tourja, azután a népvándorlás, Attila hadjáratai, Árpád apánk is bár még akkor nem létezett a hegymászásra készitő „Kárpát Egyesület", ezelőtt ezer évvel rendezte a honfoglaló nagy bérczmászatot, a Kárpát-hegyek megmászását, melynek végeztével turistatársaival, a mi ősapáinkkal Munkácsnál megpihentek és ősi turista szokás szerint, (melyet a jelenkor is akceptált) „fecerunt magnum áldomás." Utána következnek a turista hősök; Lehel és Botond, ki mert turista utjában olyan goromba korcsmárosra akadt, aki nem akarta beereszteni, Konstantinápolyba bárdjával döngette a kaput, kért szállást. Bármilyen nagy büszkeséggel tekintsünk is azonban e nagy hősökre, nem lehet őket eltérő czéljuk miatt szorosabb értelemben turistáknak tartanunk.

E sport csak a haladó kulturának terméke, de már keletkezésének első perczében szintén számos fajtát különböztet meg, melyek ugyan a „turista" helyes fogalmát meg nem állapitják. Igy p. o. turistának tartja magát a kéjutazó is, ki a vasuti szalonkocsiból blazirtan tekint a világba, vagy egy aldunai gőzhajó fedélzetén a bekebelezett nagy ebéd és rengeteg cognac, sör és bor hatásától nagyokat horkyogva, nyujtózkodik, mig a a hajó a legfestőibb vidékeken siklik át. Ezek az uri kényelem turistái, kiknek a turistaság csak eszköz a szent heverdel napok uj kiadásaira. Ezek a gyalogjárást csak vándorlegényeknek való sportnak és a veloczipedistát

őrült köszörüsnek mondják. Elvük, hogy jobb állni, mint járni, jobb ülni, mint állni, de legjobb heverni. Turistának tartja magát az a vasarnapi kiránduló is, kinek utiprogrammja: minden korcsma előtt megállni — s hegyeket alulról, templomokat kivülről, korcsmákat belülről vizsgálni.

Okvetlen turistának nevezi magát az a Bérczmászó Aurél, ki tirolos hoborttal, ijesztő szinházias öltözködéssel, kezébe rémséges nagy hegyi bottal, megindul a veszedelmes hegymászatra, a — legközelebbi sörös kancsóig, ahol is a társaságnak hajmeresztő kalandokat mond el nyaktörő hegyi utjairól, kik ha olyan naivak, hogy elhiszik neki, annál inkább félreértik, meg nem ismerik, nem követik, sőt kárhoztatják a turistaságot Épen ugy, mint az a Bérczmászó Aurélokkal éppen homlokegyenest ellentétben álló negyedik fajta turista, t. i. az az egyoldalu alpinista, ki szenvedelyes hegymászásával igazán veszélyes hógörgetegekben, kőhul ásos sziklahasadékokban, barlangokban csuszva, kuszva, önbizalmában elbizakodottá fajulva, végre is egyszer csak a lapokban agyon kürtölt turista áldozattá lesz: a nagyközönségben felkölti az oppozitumot egy ilyen szerencsétlenséggel, a turistaságnak ilyetén csak kinövése miatt.

De ezeket oly kevéssé lehet a turistaság helyes értelme szerint turistaságnak tekintenünk, mint hogy teszem fel a tanfelügyelő, a pénzügyigazgató, a postafelügyelő hivatalos utjában, a missionárius, a kereskedelmi utazó, a fürdőbe utazó beteg, a vásározó iparos, stb. bár hosszu, szép s költséges utazást végeznek, de azért még sem turisták.

Turista az — mint báró Eötvös Loránd volt kultuszminiszterünk a Magyar Turista Egyesület lelkes elnöke egyik megnyitó beszédében mondja — turista az, aki utra kel azért, mert foglalkozásának egyformasága, gondjainak sokasága közepett, álmaiban feltünik előtte egy olyan szebb világ, melyben zöldebb a fü, kékebb az ég, magasabbak a hegyek, szebbek, vagy különösebbek a házak, barátságosabbak az emberek; s aki ezen álomkép eredetijét fáradtságtól vissza nem riadva keresi.

Turista az, ki ha hegyet lát, ellenállhatatlan vágyódás szállja meg, hogy fáradtságot nem ismerve, törjön a magasba és ha fölért, kimondhatatlan jó érzés fogja el.

Turista az, ki a tanterem, tanácsterem, vagy a hivatal aktaszagu és pipafüstös légköréből kiszabadulva, üres idejében a munkaszünetet nem egyedül a Club élet, kávéház, kártyakompánia, zene, s idegizgató müélvezetek, vagy lucullusi asztalörömökben tölti el, hanem minél gyakrabban kilép a szabad, tiszta ter szetbe! mert tudja, hogy ottkin a szabadban, az Isten nyilt templomában, a madárdall hallatára, az illatos virányu rét szemlélése mellett, vagy az erdő hűs árnya alatt, vagy a mormogó patak partján, melyek felett az ég azurkék boltozatja terül el, mint az örök béke jelképe: nemesedik a lélek, mely közelebb érzi magát az Istenhez, elviselhetőbbé válik a bu és bánat, elenyészik a harag, elmosódik a szenvedett bántalom; mert a természet nyitja fel előttünk büvös bájos templomát, melyben megjelenni, benne élvezni, mindenkinek egyforma jog adatott.

A turistaság minden más sportnál egyetemesebb, a nők által is gyakorolható s az egészségre jótékonyabb hatásu, egyszersmind nemesebb; mert a lelket is müveli, a természet szépségei iránt fogékonnyá nevel. Olyan sport az, hol a görögök bölcs mondása, hogy: „a hasznosat a kellemessel" kellőkép érvényesül és kifejezésre jut. Eddig leginkább a rendszeres tornázás és a sport bizonyos fajait egyesitő athletaság versengett egymással a test fejlesztésének babérjáért. A tornázásnak azt vetették ellene, hogy nagyon is kottára szedi, pedáns iskolamesterek taktusával méri test fejlesztését. Az athletáknak pedig azt lobbantották szemükre, hogy nagyon is egyoldalulag fejlesztik az izmokat. Ma már mind a két versengő iránynál nagyobb arányokban hódit híveket a turistaság.

Az észszerü turistaság nem puszta, üres kedvtöltés, mint a még itt-ott fennálló előitélet gondolja; hanem nagy gyakorlati értékkel bir az egyén egészségére és müvelődése tekintetében, valamint az állam élete és főleg kulturális, közgazdasági és honvédelmi, ugyszintén nemzetiségi szempontokból minden sportnem között legnagyobb, legüdvösebb befolyást gyakorló ágazata.

Vegyük sorba ezen állitásokat s vizsgáljuk egyenkint!

Először is: az egyénre irányuló kihatását illetőleg, bár az eddig mondottakból az eléggé előtünik, összegezhetjük röviden eképen: a kedélyállapotot átváltoztatja, az ember lelki és testi erejét egyaránt neveli, a jellemet szilárditja, az erkölcsi élet tisztaságát növeli, a szervi életmüködést fokozza. Annyi bizonyos, hogy a jó turista, ha nem több, hát erős akaratu egészséges ember.

Másodszor: A turistaságnak az állami életre kulturális nagy fontossága szembeszökő: ápolja és terjeszti a tudományokat, mert hisz még olyanok is, kik maguk a turistaságot nem gyakoroljak, a turisták által irt utleirásokból, fényképfelvételekből stb. szép természettudományi s földrajzi ismereteket szerezhetnek. De főleg a közoktatásra való fontossága igen nagy, mi tanférfiak, mindnyájan tudjuk, de tudhatja — ha visszaemlékezik — más is, aki iskolába járt, hogy mennyivel vonzóbb az olyan előadás és mennyivel maradandóbb eredményeket fog szülni, ha utleirással kapcsolatos és érdekes tapasztalatokkal van füszerezve, mintha csupán a tankönyv után haladunk Gyakorlati oktatás! mily szükséges ez, s mily kevésse van meg nálunk. Itt főleg a természettudományok és a földrajzi tanitásra gondolok, mely tárgyak nem ritkán, majd olyan elvontan tanittatnak, mint akár a mathematika, vagy más elvont tárgy.

Létesiteni kell ifjusági karavánokat is, ifjusági kirándulások tartassanak!

Harmadszor: a turistaság jelentőségét közgazdasági szempontból szintén nem szükséges bővebben bizonyitgatni; elég, ha hivatkozom azon jövedeiemre és egyéb anyagi előnyre, melyet az idegenek forgalma, a turista forgalom biztosit a lakosságnak Svájczban, Tirolban és hála Isten hazánk némely vidékének is, habár észrevehetőleg ez még csak az egyetlen Magas-Tátra vidékén van meg. De ha a magyar turisztika fejlettebb lesz s nagy uraink jobban megbecsülnék az itthon található természeti szépségeket s felhagynának a külföldieskedéssel, ugy akkor a mi festői szép Balaton vidékünk is a turista, fürdő s nyaraló publikum után szépen megéldegélhetne a filoxera-csapás daczára és nem kellene kivándorolnia.

Negyedszer: szólok a turistaságnak a honvédelem szempontjából való nagy fontosságáról. Kétségtelen az, hogy a modern állam által polgáraira rótt terhek legsulyosabbja az általános védkötelezettség. Az azzal járó fáradtságok türése, elviselése az intelligens ifjuságra nem ritkán veszélylyel jár s alig képes azt kibirni; mivel a legzsengébb kortól kezdődő tanulmányai közepett szobához volt kötve, fejletlen s minden edzés nélküli. Igaz, hogy a tantervbe fel van véve a tornázás; de az a heti 1—2 óra nem nyujt elég előleges edzést a katonai nagy fáradalmak megszokásához. Mily könnyü annak, ki a testedzés legjobb módját, a turistaságot már eleve szorgalmasan frequentálván, a nagy gyakorlatok fáradalmaiban, a tikkasztó melegben, a szomjuságban, a nehéz menetelésben, a kemény fekhelyben mind megannyi régi ismerősre talál — melyekkel elégszer megbarátkozott turista gyaloglása alkalmával.

Láthatják t. olvasóim, hogy a turistaság gyakorlása mintegy előkészitő iskolája lehet a védkötelezettség teljesitésének; mert a turistaságot gyakorló ifju, minden hátrányos következmény nélkül fogja tényleges katonai szolgálati idejét kitölteni, mig a testmozgásban csakis a város főutczáján való sétálásra szoritkozó és ott is csak — nehogy az arcza megbarnuljon — az árnyékban haladó, kényelemhez szokott ifju ember a fegyver és borju sulya alatt a gyakorlat közbe majd megszakad.

De menjünk tovább! A védkötelezettség tényleges részének leteltével esetleg mint tiszt a tartalékba lépve, az ifju visszatét kényelmes polgári foglalkozásához, mely ismét csak a szobához köti. És eltelik két év, amig az első fegyvergyakorlatra behivják. Ha a két év alatt a turistaságot gyakorolja, mily könnyen fogja fegyvergyakorlatait végezni; ellenben ha minden nagyobb testmozgástól elszokott, mily veszélylyel jár minden átmenet nélkül egyszerre órákig tartó nehéz gyakorlatokat végezni. Hát még háboruban! Midőn a 48 óra alatt mozgositott ifjura nézve rögtönösen oly nélkülözések és fáradalmak állanak be, amelyek eltürése és elviselése még az ehhez hozzászokott embernek is nehezére esnek. Mily sokat ér továbbá ilyenkor azon könnyüség is, melylyel a turista magát bármely terepben tájékozza. Mint önálló feladatra kivezényelt tiszt egy táborkari térképpel felszerelten a legnagyobb nyugalommal halad utján, mig ellenben a gyenge tájékozasu képességü, a turistáskodás közben nyerhető szabadban való otthonos megszokottságnak hiányában rossz vezetéssel magát és egész csapatját veszélybe döntheti.

Ötödször: hogy a turistaság nekünk magyaroknak még nemzeti szempontból is igen fontos, arra vonatkozólag elég ha felemlitem, hogy elvezeti a magyart és elviszi a magyar szót oda, ahol az nem ismert; s elég továbbá röviden arra utalnom, hogy a turistaság mindig szoros kapcsolatban van a hazafias érzelmek ápolásával s kegyeletes megemlékezések gyakorlásával.

Ime! ezek azon szempontok, azon feladatok, melyek turistaság által elérhetők, csak nagygyá tenni, nagy mértékben felkarolni kell, ami leginkább egyesületi alapon teljesithető.

Külföldön már legiója alakult az ilynemü egyesületeknek, társulatoknak; hathatósan fejlesztve a turistaság imént részletezett missióját, de főleg előidézve azon minden év nyarán megujuló hatalmas népvándorlást, melyet idegenek névsorának nevezünk s mely nemcsak egyes vidékeknek, de egész tartományoknak, országoknak közgazdaságilag fontos tényezőjévé vált.

Hazánkban is mióta boldogult Baross miniszter epochalis reformja, a külföldiek által is annyira megirigyelt zóna-rendszer az utazást annyira megkönnyitette, immár mi sem állja útját a turistaság fejlesztésének, keletkezzek ilynemü egyesületek, melyek között legtökéletesebb szervezettel s legtöbb taggal s a központi választmánynyal egybekötött 13 önálló osztálylyal bir a „Magyar Turista-Egyesület.“ Mely egyesületek irányzója a legtisztább hazaszeretet érzete, az ellenállhatatlan vágy az édes haza anyaföldet, ennek remekeit felkutatni, megismerni; czélja: egyesült erővel édes hazánk édenkertekben gazdag tájait ugy a honfitársakkal, mint a külfölddel megismertetni; irodalmi termékek kiadásával, utak, menedékházak stb. épitésével odahatni, hogy az idegenek forgalmát hazánkban emelve. ez uton is jövedelmet hajtsanak azon vidékek lakóinak, kik tán szegénységükben, vagy — mint a Balaton vidékén — a filoxera pusztitása miatt kivándorolnak.

Ezekben vettem magamnak alkalmat a turistaságot megismertetni, melyre vonatkozólag midőn megemliteni kötelességemnek tart m, hogy forrásul a Turisták Lapja 2-ik és 3-ik évfolyamában közlött értekezéseiből báró Eötvös Loránd, dr. Roditzky Jenő, dr. Csapodi István és dr. Téry Ödön uraknak néhány eszméit felhasználtam: melegen ajánlom felkarolásra ezt az életre való sportnemet, s az ismertetett egyesület egyik vagy másik osztályába való belépést, mely a természetes egyszerüség ölébe való visszatérést predikálja és hogy a mostani idegbeteg korban kétszeresen megszivlelendő és követendő a mély értelmü latin mondás: „Mens sana in corpore sano.“

A slöjd szerepe a nevelő-oktatásban*)

Irta *Répay Dániel.*

„Minden Demosthenesnél szebben beszél a tett!" Örömmel tapasztaljuk, hogy a neveléstudomány is e közmondásban kifejezett igazság állaspontjára helyezkedik ujabban. Mig régen t. i. az volt a didaktika főelve, hogy: „Magyarázz meg jól mindent!" később az, hogy. „Szemléltess mindent!" a legujabb elv igy szól: „Végeztess mindent magával a tanulóval!" Cselekvés közben ugyis meghallja és meg is látja ő maga a hallani és a látnivalókat. Régen azt mondotta a tanitó a tanitványainak: „Hallgassátok . . . !" majd: Nézzétek . . ! most: „Cselekedjetek s győződjetek meg önmagatok a dolgok miben létéről!"

A mit a gyermek maga megcsinál, ahhoz nem kell magyarázat, nem kell bölcselkedés. Az önálló tapusztalás utján a munkaközben s épen a munka által szerzett ismeret már már magában véve is olyan tudást jelent, amely önmagunk alkotta ítéleten alapszik; ellentétben a ránk erőszakolt, a beemlézett, de meg nem emésztett tudással.

A tanitási anyagnak — legyen az bár a legvonzóbb is — passiv (szenvedőleges) befogadása, bemagolása egyáltalában nem gyarapitja sem az észt, sem a szivet. Igazi tudás csak az, amit önmagunk szereztünk, amiért meg kellett dolgoznunk önmagunknak. A tanitó csak tanithatja növendékeit; de nem tanulhat helyette. Tanulnia őneki kell magának. Csak igy válik az ismeretbsn rejlő kincs sajátjává, soha ki nem fogyó, sőhova-tovább mindig jobban és jobban kamatozó vagyonává.

Igazi tudás csakis önálló munka utján szerezhető. A puszta szemlélés — bármily beható legyen is az — a közlötteknek passiv befogadása nem eredményez eleven ismeretet, igazi tudást.

Tiszta fogalmakhoz, önálló véleményhez, biztos ismerethez a fiziologiai-kisérleti lélektan tanitása szerint is csak ugy juthatunk, a dolgok mibenlétéről — hacsak megközelitőleg is helyes — tudomást csak akkor szerezhetünk, hogyha nemcsak 5 érzékszerünk közül minél többel vizsgáljuk a dolgokat és jelenségeket, hanem emellett még összes mozgási érzeteinket s egész testünk közérzetét is számitásba vesszük, azaz: hogyha az ismeretszerzésnél testi és lelki erőink összességét müködésbe hozzuk.

Világos dolog tehát ezek szerint, hogy a test ügyességének, technikai készségének, megbecsülhetetlen hasznát vehetjük az ismeretek szerzésénél.

Jól tudjuk, hogy már a puszta szemléletnél is az érzékszervek épségén kivél azok gyakorlottsága is elengedhetetlen föltétele az észrevételnek. Pedig a helyes észrevételnél magánál még nem állapodhatunk meg. Ezzel még csak a kezdetén vagyunk az ismeretnek, a tudásnak. A végére akkor érünk az ismeretszerzés folyamatának, hogyha arrói amit tudunk, egyuttal számot is adhatunk önmagunknak s még inkább akkor, amikor tudásunkat az annak kifejezésére szolgáló módok és eszközök valamelyikének segitségével embertársainkkal is közölni tudjuk.

Nem állitom ugyan egész határozottsággal azt, hogy mindenki csak annyit tud, amennyit másokkal kőzölhet; annyi bizonyos azonban, hogy az ember — ha bármilyen primitiv módon is — ki tudja fejezni azt, amiről lelkének tudomása van, hogy érzelmeinek, meggyőződéseinek, elhatározásainak, egyszóval lelke tartalmának kinyilvánitására képes. Hacsak nem hülye természetesen.*)

Az meg már egészen bizonyos igaz, hogy csak annak a tudásnak (lelki tartalomnak) van értéke, amelynek akár anyagi akár erkölcsi hasznát tudja venni a tulajdonosa, amelyet akár a maga, akár a mások javára, gyönyörűségére, avagy okulására forditani, amelyet valami módon kifejezni, megérzékiteni képes.

Legértékesebb tudás (lelki tartalom) mindenesetre az, ugy annak tulajdonosára, valamint a közre nézve is, amely a legtökéletesebb módon és formában jut kifejezésre és legszerencsésebb az az ember, aki lelkének kincseit a tökéletes kifejezési eszközök és formák valamelyikének segitségével, művészi módon képes kinyilvánitani, megérzékiteni, realizálni.

A lelki élet, az eleven tudás megnyilatkozásának eszközei, módjai, formái: a mozgás (taglejtés, arczkifejezés), a hang (beszéd, művészi szóbeli előadás, ének, zene), rajz, művészi ábrázolás; anyag alakitás képzőművészeti alkotás s az igaz, szép és jó kifejezésének megszámlálhatatlan sok más eszköze, formája és módja.

Aki ez eszközök minnél többjének segitségével, s mennél tökéletesebben kinyilatkoztathatja lelke tartalmát; annál tökéletesebb is az a tartalom. A fejletlen, a műveletlen ember érzelmi és gondolatkifejezési eszközei, módjai és formái még igen közel állanak az állatéihoz. Lelkének és testének tökéletesedésével együtt tökéletesedik a lélek tartalom kifejezési módja s változalosabbakká lesznek annak eszközei és formái is.

Nem bocsátkozom annak vitatásába, hogy a lelki tartalom megérzékitésének melyik a legtökéletesebb eszköze és módja. Az esztétikusok dolga, hogy eldöntsék, vajjon a hangzó művészetek (beszéd, költészet, ének, zene) és az alakító képzőművészetek (épitészet, szobrászat, iparművészet, festészet) közül melyik a tökéletesebb. Az ő dolguk annak a meghatározása, hogy melyik művészet képes az igazat, a szépet, a jót a kézzel és szivvel leginkább felfoghatóbban kifejezésre juttatni s hogy melyik művészeti megnyilatkozás a legáltalánosabb és legmaradandóbb ugy minemüségben, valamint hatásában. Annyit határozottan állithatok azonban, hogy az

*) Répay Dániel kolozsvári tanitóképezdei tanár előadása a budapesti állami «Paedagogium»-ban 1905. julius hóban tartott kézimunkára oktató tanfolyamon.

*) Én például teljesen megvagyok róla győződve, hogy csak a mostoha anyák mentegetődző szavajárása az a közmondás, hogy: »Néma gyermeknek az anyja sem érti szavát.»

lenne a legtökéletesebb kifejezési módja és eszköze az emberi lélek tartalmának (érzelmeknek, gondolatoknak, elhatározásoknak), amely mód és eszköz mindezeket, ezer meg ezer árnyalataikkal együtt a leghűebben kifejezésre juttatná.

Ezt a módot természetesen csak a Mindenható ismeri s ilyen eszközzel csak ő rendelkezik. De vajjon nem a legtényesebb bizonyitéka-e az ember isteni eredetének az a tény, hogy ő is lelke tartalmának, eszméinek, terveinek kifejezésére, megvalósítására törekszik, hogy gondolatainak, érzelmeinek; elhatározásainak megtestesitésére vágyik s ezt meg is kisérli, hogy formálni, alkotni, hogy teremteni tud?!

Erősen hiszem, hogy noha az esztetikusok szerint a költészet a lélek-tartalom legtökéletesebb kifejezője: az ember legeredetibb gondolat- és arczkifejezési eszköze mégsem a beszéd, hanem a mozgás, a taglejtés, az arczjáték, az alakitás, a gondolatoknak és érzelmeknek látható formában és módon való megtestesitése Utánozni, mimelni, alakitani, megmutatni, megcselekedni tud és sokkal inkább és hamarább kész az ember már akkor is, amikor beszélni még meg sem tanult. És amennyire igaza van Herbartnak abban, hogy „Allen Operationen der Hand entsprechen eben so viele des Geistes" (A kéz minden ténykedésének ugyanannyi szellemi ténykedés felel meg); épen annyira igazam van — ugy gondolom — nekem is, ha azt á litom, hogy minden lelki tevékenységet — párhuzamosan ugyanannyi testi munka kisér.

A lelki élet mintegy ösztönszerüleg nyilvánulni igyekszik az izommozgásban a testen. Minden fejlett és gyakorlott idegzetü ember teste oly élénken tükrözteti vissza lelke munkáját, hogy legtöbbször a puszta taglejtésből és arczelváltozásból is csaknem biztosan eltalálhatók gondolatai és érzelmei.

A lelki működés karöltve halad a testi működéssel s igy a gondolatoknak testi cselekvésben, czélszerü mozgásban, tettben való megtestesitése fiziologiai szükségszerüség.

Kiváló szerepet játszanak a gondolatok és érzelmek megérzékitésében különösen a karok, a kezek, a gyakorlati tevékenységnek e legfontosabb hordozói s véghez vivői. A kéz, amely taglejtés alkalmával oly ügyesen levegőbe rajzolja a gondolatokat, époly hüen vetitheti azokat szilárd tárgyra, papirra; vászonra, kőbe, agyagra stb. is ha az eszközzel való bánásmód technikáját elsajátitja. A legkezdetlegesebb gyermeki rajz, avagy alakitás is mindenkor eredménye a belső, a gyermek lelkében végbemenő alakulásnak az ott termett képnek avagy gondolatnak. Az ember sammit nem gondolhat el ugy, hogy a gondolata alaktalan valami maradjon. Ha csak lelki szemekkel is; de mindenesetre látható valóság minden gondolat.

Itt tűnik ki a slöjdnek, mint a cselekvéssel kapcsolatos gondolat-kivetités, megérzékités, megtestesités egyik kiváló eszközének és módjának nagy jelentősége. Minthogy a legtökéletesebb szóbeli, a legtüzetesebb szemléltető oktatás nem biztositják egymagukban a tanultak helyes felfogását; minthogy az igazi, eleven tudáshoz csakis a mozgás, cselekvéssel kapcsolatos ismeretszerzés utján juthatunk; minthogy elvont gondolatok is csak ugy szerepelhetnek lelkünkben, ha azokat legalább gondolatképek gyanánt megérzékitjük lelki szemeink előtt s mindaddig, amig realizálni nem tudjuk őket, legfeljebb csak sejtelmek azok; minthogy csak az a gondolat ér valamit, amely tettekben megvalósitható: épen azért a slöjdnek nevezett okszerű tevékenység, amely épen a gondolatok realizálására, megtestesitésére törekszik, a legkiválóbb méltánylásban részesirendő a nevelő oktatásban.

A leghatározottabban óhajtandó, hogy az egész elemi népiskolai oktatás a cselekvéssel kapcsolatos érzékeltetés, az okszerü testi munka, az utánzó, alakitó a teremtő munka, alapjára helyeztessék. Óhajtandó, hogy a slöjd jelzett értelemben felfogott okszerü cselekvés, alakitás, gondolatmegtestesités, mint a lelki élet megnyilatkozásának legeredetibb, legtermészetesebb módja és eszköze a gondolat és érzelemkifejezés többi alkalmazott technikai eszközeivel, (irás, olvasás, rajzolás, játék, földmegmunkálás, torna) együtt, állandó, folytonos alkalmazásban legyen az összes tantárgyak tanitásánál s nevelői és tanitói eljárásunk minden legkisebb mozzanatánál.

Hadd öntse lelke tartalmát szellemi fejlettségének és testi ügyességének fokához mért formába a gyermek. Hadd testesitse meg minden szerzett gondolatát, hadd munkálkodjék, hadd alakitson, hadd teremtsen, mert ez az ő legtermészetesebb joga, legszebb emberi hivatása!

Senki se ámitsa azonban önmagát és a világot azzal, hogy a heti 1—2 órai u. n. közügyesitő oktatással — amely még hozzá szintén tetemes szellemi munkát és egyhelybe maradást kiván — már az élet legkülömbözőbb körülményei között leendő biztos tájékozódásra, boldogulásra és a sorsán önerejéből való segiteni tudásra képesithető az ifjuság.

Igenis életre valóságra, a gyakorlati életre neveljen a népiskola és minden iskola egyaránt; de véleményem szerint ezt nem teheti meg a 1—2 órai u. n. kézügyesitő oktatással, hanem egyedül folytonosan munkáltató az összes ismeretszerzést okszerü cselekvéssel összekapcsoló nevelveoktató módszer alkalmazásával.

Ezt a nevelve-oktató eljárást munkáltató, cselekedtető, szelemet és testet egyszerre és egyaránt foglalkoztató, munka közben s épen a munka által való nevelő oktatásnak nevezzük. Ez a munkáltató alakittató tanitás nem elégszik meg heti 1—2 órai agyaggyurással és faricskálással, hanem folytonos állandó és együttes testi és szellemi foglalkozást kiván s nem is vezéreltetik sem a szakszerüség elve által.

Ne legyünk olyan hiszékenyek, avagy önhittek, hogy a gyermek testi és szelemi erőinek összhangzatos kimivelését heti 1—2 órai u. n. kézimunka-oktatással

már biztosithatjuk. A gyermek egész élete ellentmond e föltevésnek, mert vérmérséklete, munka és mozgási ösztöne, utánzó, alakitó kedve, teremtő hajlama nem redukálható heti 1—2 órára, nem fér belé heti 1—2 óra időbe. A gyermek folytonos testi tevékenységre vágyik és pedig annál inkább, mennél inkább közelebb van az állati élethez. Megülni tétlenül passziv szemlélődésben, hallgatásban egy percig sem képes megerőltetés nélkül. Reá nézve kin, gyötrelem minden egyes pillanat melyben testi tétlenségre, egyhelybe maradásra van kárhoztatva. Még enni sem tud nyugodtan. Ismételten mondom tehát hogy önámitás azt hinni, hogy az iskolai kinpadokban passziv szellemi munkától elszenvedett gyötrelemért heti 1—2 órai u. n. kézimunka-oktatással már kárpótolhatjuk a gyermeket, hogy eligázottságát elfeledtethetjük vele, hogy ennek káros következményeit orvosolhatjuk.

A gyermek szellemi munkát végezni, elméleti ismeretet szerezni, azaz köznyelven: tanulni is csak ugy tud igazában, hogyha a tanulás testi mozgással van kapcsolatban, hogyha a mellett, hogy lehetőleg összes érzékszervei müködésbe vannak (ha lát, hall, szagol, ízlel, tapint), egyuttal tesz-vesz is, ha mozog, ha fog, ha emel hajlong, egyszóval ha cselekszik, ha testi és szellemi erői teljességét müködésbe hozhatja.

„A világos felfogás érzetét tartom én a nevelő-oktatás legigazabb fűszerének" mondja Herbart. És hogyan jut e füszerhez a tanuló? Cselekvési ösztönének akadálytalan megnyilatkozása, érvényesit se által. Pusztán csak az 5 érzékszerv közvetitésével — mint mondottam — még egyáltalában nem juthat tiszta, világos felfogáshoz a gyermek. Önmagának kell azt megszereznie az érzéki észrevételt kiegészitő s ezt igazi ismeretté, eleven tudássá tevő, helyesen irányitott, önnálló tevékenységgel.

Goethe mondta egy helyütt: „Amit atyáidtól örököltél, szerezd meg ujból, hogy valóban a tied legyen!" Nagyon helyes intelem. Bár atyáink a lelkükbe vésték volna e mondást. Bizonyára nem kerültek volna dobra ősi udvarházaik, méneseik, gulyáik s arany kalászt termő gyönyöru rónáik.

Csakhogy az ujra-szerzéshez megfeszitett munka kell ám! Fel hát munkára nemzetem ifjusága!

*

A népiskola ésszerü cselekvésre való nevelésnek s a testi kézügyek, ügyességek kiképzésének alapelveit a következőkben foglalom össze az elmondottak alapján:

1. Az elemi népiskola kizárolag általános nevelő intézet és nem meghatározott élethivatásra előkészitő szakiskola. Enélfogva:

2. egyetlen egy tantárgy sem szer pelhet tantervében olyan, amely önmagáért tanittatnék s mint ilyent pusztán a saját különleges céljait szolgálhatná s elsősorban gyakorlati, hasznossági érdek által vezéreltetnék.

3. Az u. n. közügyesitő oktatás — eddig legalab — különösen hajlandó a hasznossági szempontot irányadóul tekinteni. Ez ellen a leghatározottabban tiltakoznunk kell az elemi népiskola nevelő-intézeti megóvása, sértetlen megőrzése érdekében. Az u. n. kézügyesitő oktatás csak annyiban foglalhat helyet, amennyiben a többi tantárgyak tanitásának s a többi nevelői ténykedések végrehajtásánál segitségül vehető, a cselekedtető érzékeltetésnél alkalmazható.

4 Az anyag-, papir-, fa és fémmunkáknak külön órákban és külön tantárgyként való tanitása is csak addig engedhető meg és kivánatos tehát az elemi népiskolában, amig az illető munkák anyagával, ennek kezelésével, formálásával, sajátságai titkaival a gyermekek megismerkednek. Mihelyt tisztában vannak ezekkel, a kézimunkának (slöjdnek) külön orákon való tanitása azzonnal beszünz tetendő s összekapcsolandó a többi tantárgyak tanitásával, mint eszköz, részint az előkészités, részint az előterjesztés, leginkább pedig az alkalmazás fokán épen ugy mint más technikai ügyesség, igy pl. az irás, olvasás, rajzolás, stb.

5. A tanulók a tanitás és a nevelés cselekvő résztvevőivé teendők. Erre kiváló készséget szerezhetnek a gyermekek a slöjd üzése; gyakorlata által.

6. A slöjd gyakorlására a külvilág jelenségeinek kutatására, helyes megitélésére s megokolására is képesiti a gyermeket, önbizalmat, önérzetet kelt a tanulóban, mert sikerhez juttathatja igen hamar. Képessé teszi az ifjut egyszóval arra, hogy az élet göröngyös utjain biztos lépésekkel, nyitott szemmel haladhasson.

Mindezek egyuttal a nevelő-oktatás céljai is. Ime a slöjd szerepe ennek keretében.

Különfélék.

A vatikáni tornaverseny. A vatikánban keresztény egyesületek tornaversenyt rendeztek, amelyre X. Pius pápa megadta az engedelmet. Sőt — amint Rómából jelentik — végig is nézte a tornaversenyt. A katholikus tornaegyesületek déle ött indultak el zászlókkal a Szent-Ignáczról elnevezett székesegyházból a Vatikán Damaszkus udvarára. Fél négy órakkor jelent meg a pápa az őrség dobpergése és a zenekarok tussa között egész udvarától kisérve. Nem hordszéken vitette magát, mind elődei tették, hanem villamos tolókocsin érkezett a tornászok riadó evvivával üdvözölték. Az egyesületek elvonultak a pápa előtt. Legelől harmincz zászlót vittek, amelyeken nemzeti szinü szallagok voltak. A tronus előtt a tornászok vezetői jelt adtak s az ifjuság a pápa felé fordulva tisztelgett, a papság és a vatikáni tisztek pedig kalapjaikat lengették a tornászok felé. Legelőször szabadgyakorlatokat mutattak be az ifjak és a pápa minminden tornamutatvány után tapsolt. A verseny végeztével a győztesek szép sorjában zászlók alatt a pápa elé léptek, letérdeltek és a szent atya személyesen adta át a dijakat. Szép jelenet volt, mikor a velenczei tornászok vezetője és dijnyertese a pápa elé járult, X. Pius

megölelte a velencei ifjut és szeretettel simogatta dus hajat. A közönség lelkesen megtapsólta a pápát. Végül a tornászok felvonultak a trón előtt s a pápa az udvarral eltávozott.

A czéllövészet fellendülése. A magyar Országos Lövészegyesület választmánya f. hó 11-én este Szemere Miklós országgyülési képviselő elnöklésével a Nemzeti Kaszinó földszinti helyiségében ülést tartott. A gyülésen több nagy jelentőségü hetározatot hoztak, melyek hivatva vannak a hazai lövészet ügyét felvirágoztatni. Elhatározták az egyesület ujjászervezését. Az összes hazai vidéki lövészegyesületeket csatlakozásra hivják fel. A jövő év tavaszán tartják meg Budapesten az első országos lövészversenyt s azután folytatólag minden évben más és más vá osban. Versenydijak és egyéb kedvezméyek iránt a kormányt és Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságát is meg fogja keresni az egyesület. Különös kedvezményt óhajt az egyesület elérni a vidéki tagok és családtagjaik részére az utazási költségek tekintetében, mert csupán a vidéki lövészek minél nagyobbszámu jelenléte által válhatik az ünnep igazán országos jelentőségüvé. Szemere Miklós elnök bejelentette, hogy a tartandó országos lövészverseny keretén belül pusztaszentlőrínczi lövőházában szintén rendez lövészversenyt. Lövődijakra a maga részéről 10,000 koronát szán. E versenylövészeten, melyet katonai fegyverekkel fognak megtartani, résztvehet minden fedhetetlen előéletü magyar honos, korra való tekintet nélkül. Nagy vita fejlődött a gyülésen akörül, hogy külföldiek résztvehetnek-e a rendezendő versenyeken. Mig némelyek azon a véleményen voltak, hogy a külföldiek részvétele emelni fogja a hazai lövészek ambicióját, mások éppen ellenkezőleg azt vitatták, hogy a lövészet terén olyannyira előttünk haladó külföld jeleseinek részvétele csakis deprimálolag hatna a magyar lövészekre A vitát Szemere Miklós döntötte el, következő szavaival: Az általam eddig rendezett nemzetközi czéllövő versenyeken elléggé bebizonyosodott már, hogy mennyire hátramaradtunk a czéllövészet terén — tanuljunk előbb mielőtt a külföldiekkel találkozunk. Igy tehát a jövő évben rendezendő versenyen külföldiek nem vesznek részt. A verseny rendezésére a választmány több albizottságot rendelt ki.

A Budapesti Egyetemi Athletikai Club hétfőn este rendezte uszóversenyét a Császárfürdő uszodájában. A verseny központja Magyarország fél angol mértföldes bajnoksága volt, melyet Hajós Henrik (M. T. K) szép stilusban nyert meg, egyedüli ellenfele Támedly Mihály (B. E. A. C.) ellen. A szép számu közönség, mely ugylátszik, uszóversenyeinken állandóan ott van, zajosan üdvözölte a győzteseket. A jól rendezett verseny részletes eredménye a következő:

70 m. megnyitó verseny.
1. Baron Jenő I. S. C. 54 mp.
2. Csavora István B. E. A. C.
3. Gottesmann Raoul B. E. A. C.

Középiskolai tanulók versenye 70 m. (Handicap)
1. Rémi Károly scr. 57 mp.
2. Tar Imre I. S. C. scr.

402 m. uszás.
1. Tóbiás Zoltán B. U. E. 6 p. 41 mp.
2. Támedly Mihály B. E. A. C.

Középiskolai tanulók versenye 140 m.
1. Bruckner Lajos 9. m. hátrány 2 : 02$^{3}/_{4}$.
2. Veres István scr. I. S. C.
3. Boros Elemér 12 m. hátrány.

105 m. melluszás junior.
1. Wiesner Kálmán B. U. E. 1 : 39.
2. Reisenleitner Ferencz B. E. A. C.

105 m. hátonuszás handicap.
1. Hosszu Kornél M. T. K. 12 mp. 1 : 31$^{1}/_{4}$.

105 m. gyorsuszás.
1. Olasz Pál B U. E. 1 : 21.
2. Sarlós Dezső B. A. K.
3. Forgách Béla M. T. K.

Magyarország bajnoksága fél angol mértföldre.
1. Hajós Henrik M. T. K. 12 : 39$^{1}/_{5}$
2. Támedly Mihály B. E. A. C. 14 : 10.

A győztes ideje országos rekord. (Első 402$^{1}/_{4}$ m. 6 : 27 alatt, a másodikat 6 : 12 alatt uszta.)

105 m. uszás klubtagok részére.
1. Gottesmann Raoul B. E. A. C. 1 : 47.
2. Pauliny Ede B. E. A. C.

210 m. handicap.
1. Tóbiás Zoltán B. U. E. 3 : 16.
2. Farszky Gyula I. S. C.

Vivóest. Vasárnap f. hó 8-án tartotta Halász Zsiga mester Andrássy-ut 25. szám alatti uj helylségének bemutató vivóestélyét, melyen amatőrvivóinkon kivül több mester is résztvett, egyebek között Varga Gyula kolozsvári mester is. Bár a vivó-szezonnak még az elején állunk, vivóink mégis szép és változatos munkát mutattak be. Az assautsorozat a következő volt: Halász Ernő tőriskola, Bede István — Merkler Aladár kard Olasz Sándor — Merkler László tőr, Halász mester — Hollossy Jenő mester tőr, Bede — Olasz kard, ifj. Halász Zsiga — Mészáros Loránd tőr, Neumer mester — Varga mester kard, Olasz — ifj. Halász kard, Penninger Antal — Mészáros Loránd kard, Vizy mester — Halász mester kard.

A mérkőzéseket dr. Keresztessy József vezette. Az est vivói részét igen érdekes box mutatványok váltották fel. Először Halász, akit még néhai gróf Eszterházy Miksa, a Magy. Athl. Club alapitója, küldött volt ki Angliába, az ökölvivás elsajátitására és aki e sportágat nálunk meghonositotta és azóta rendszeresen tanitja, Ernő fiával mutatta be az elemi fogásokat, majd legkiválóbb amatőrünkkel, dr. Tatics Péterrel a magasabb iskolát, melyet Halász mester és Tatics érdekes boxmatche követett, amelyben Tatics brilliáns támadásai a mester pedig preciz védéseivel tünt ki. Az estét a mester vendégszerető házában lakoma fejezte be.

Schmidl Sándor könyvnyomdája Budapest, VI., Uj-utcza 3. sz.

GYAKORLÓ-FŐGYMNASIUM KÖNYVTÁRA

16. szám. XXII. évfolyam. Budapest, 1905 október 31.

Előfizetési díj:
Negyedévre ... ... 2 kor.
Félévre ... ... 4 kor.
Egész évre ... ... 8 kor.
Egyes szám 40 fill.
Megjelen julius és augusztus kivételével havonként kétszer.

HERKULES

SZERKESZTIK:
PORZSOLT JENŐ. PORZSOLT KÁLMÁN.

Szerkesztőség:
IX., Ferencz-körut 31. szám, I. em.
Kiadóhivatal:
V., Váci körut 78. sz.

Az Achilles Sport-Egylet,
Aradi Korcsolyázó-Egylet,
Budapesti polgári lövészegyes.,
Budapesti Torna-Club,
Beregszászi Korcsolyázó-Egylet,
Bpesti hegyvidéki Turista-Egyl.,
Budapesti Torna-Egylet,
Délvidéki Kerékpár-Egylet,
Debreczeni Korcsolyázó-Egylet,
Debreczeni Torna-Egylet,
Fővárosi Vivó-Club,
Érsekujv. Vivó- s Torna-Egyes.,
Győri Csónakázó-Egyesület,
Gyöngyösi Korcsolyázó-Egylet,
Kassai Korcsolyázó-Egylet,
Kassai Tornázó- és Vivó-Egylet,
Kolozsvári Athletikai Cl.,
Kolozsvári Korcsolyázó-Egylet,
Körmendi Athletikai Club,
Kunsztmártoni Csón.-Korcs.-Egyl.,
Lévai Torna- és Vivó-Egylet.
Lőcsei Korcsolyázó Egylet,
Lőcsei Vivó- és Torna-Egyesület,
Magy. Testgyakorlók Köre,
Márm.-szigeti ifj. Torna-Egylet,
Magyar Uszó-Egylet,
Maros-Vásárhelyi Torna-Egylet,
Magyar-Óvári Torna- s Vivó-Egyl.,
Maros-Vásárhelyi Kerékpár-Egyl.,
Maros-Vásárhelyi Korcs.-Egylet,
N.-Bányai Torna- és Korcs.-Egyl.,
Nagy-Enyedi Korcsolyázó-Egylet,
Nagy-Kanizsai Torna-Egylet,
Nagy-Kállói Korcsolyázó-Egylet,
Nemzeti Hajós-Egylet,
Neptun Bpesti Evező-Egylet,
Ó-Becsei Kerékpár-Egyesület,
Ó-Budai Torna-Egylet,
Pécsi Athletikai Club,
Pápai Korcsolya-Egylet,
Pozsonyi Torna-Egylet,
Privigyei Korcs.-Egylet,
Rimaszombati Korcs.-Egylet,
Quarnero Csónakázó-Egylet,
Sátoraljaujhelyi Korcs.-Egylet,
Selmeczi Akad. Athleta Club,
Soproni Korcsolyázó-Egylet,
Soproni ev. főgymn. testgy. Köre,
Sportkedvelők Köre,
Szabadkai Sport-Egylet,
Szabadkai Torna-Egylet,
Szarvasi Korcsolyázó-Kör,
Szatmár-Németi Torna- s Vivóegyl.,
Szegedi Csónakázó-Egylet,
Szegedi Korcsolyázó-Egylet,
Szegedi Torna-Egylet,
Székely-Udvarhelyi Korcs.-Egylet,
Székesfehérvári Korcs.-Egylet,
Szegedi Kerékpár-Egyesület,
Szászvárosi Athletikai-Club,
Szolnoki Korcsolyázó-Egylet,
Temesvári Korcsolyázó-Egylet,
Torontáli Korcs.- és Hajós-Egylet,
Torontáli Athletikai Club,
Tordai Korcsolyázó-Egylet,
Ujvidéki Kerékpár-Egyesület,
Veszprémi Torna-Egyesület,
Zsombolyai Athletikai-Club

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

A vallás- és közoktatásügyi minister ő nagyméltósága 47.020. számu rendeletével ajánlja e lapot Magyarország összes tanintézeteinek.

A főváros tornaügye.

Közismert dolog, hogy Budapest hatóságának mindenkor a legtöbb áldozatkészségét élvezte a főváros tanügye; a főváros iskoláira csaknem annyit költ, mint az állam az ország közoktatására. Meg is van a nagy áldozatoknak eredménye; a főváros rövid idő alatt ifjuságában szinmagyarrá lett és hazafias érzésében is erősödött. A mi ügyünkben is mindenkor láthattuk a főváros jóindulatát. Tudjuk, hogy az egyleteket, de főleg a tornaversenyeket a hatóság oly hathatósan támogatta, hogy a fellendült sportélet nagyrészben ennek tulajdonitható.

Ujabban ismét több örvendetes intézkedés történt, mely főleg az iskolai tornatanitás eredményesebbétételére lesz áldásos. Ugyanis a főváros tanügyét vezető Bárczy István tanácsos előterjesztésére a fővárosi elemi és polgári iskolákba a tanács szakfelügyelőket küldött ki. A tornatanitás felügyeletével a tanácsos Bély Mihály polgári iskolai tornatanárt és a budai tornaegylet jeles művezetőjét bizta meg. Még örvendetesebb Bárczy tanácsosnak azon intézkedése, mely az elemi leányiskolák tornatanitására vonatkozik. — Ugyanis a német órák elmaradásával ez iskolák időt nyertek a tornára, s most minden osztályba behozta a tanácsos a torna és játéktanitást Ugyde a tanitónők közt a tornát tanitani tudók oly kevesen vannak, hogy a tanácsos külön tanfolyamot nyitott az alkalmazásban lévő tanitónők számára, hol a tanitást és a játékok vezetését fogják megtanulni.

Azt is szivesen olvassuk, hogy a városligeti poros korcsolyázó tért a főváros játéktérré alakittatja át, hol a tanulók alkalmas helyet találnak játékaikra.

Mindezen tények azt bizonyitják, hogy a főváros tanügyi tanácsosa a testi nevelésnek igaz barátja s szükségleteinek ismerője, kitől e téren még sokat várhatunk. Tudjuk, hogy nem lehet egyszerre mindent végrehajtani, tudjuk, hogy a főváros áldozatkészségének is határt vet a polgárok adózási terhe, de azért kegyes óhajtásként legyen szabad a következőket az ügyünkért buzgolkodó Bárczy tanácsos ur figyelmébe ajánlani

Az állami iskolákban a délutáni játékórák már évek óta szép eredménnyel megtartatnak. Nem volna-e lehetséges ez intézményt a főváros iskoláiban is meghonositani?

A főváros magán kereskedelmi iskoláiban már évek óta tornáznak a tanulók, nem volna-e

ehetséges főváros három kereskedelmi iskolájában legalább az önként vállalkozóknak módot nyujtani a tornázásra?

Az állami iskolák részére az egyes igazgatóságok gondoskodnak játékterekről. A főváros iskoláinak nem engedhetne át a maga üres telkeiből egyet-kettőt a játékokra? Mert a város ligeti készülő pálya csak az oda közelfekvő iskolák számára lesz használható. Budán, Ó-budán, a Ferencz, József, Erzsébet és Lipót városban is nagy szükség volna játékterekre. Most a tanuló egyletek révén a felnőttek sporttelepeire jár a tanulóság játszani, mi neveléstani szempontból már sokszor kifogásoltatott.

Végül az iskolaorvosi intézményt emlithetjük fel, melyet bármily lelkiismeretes kerületi orvos sem feledhet el, mert töméntelen dolga mellett nem fordithat annyi gondot az iskolákra, mint amennyit kellene.

A telhetetlenség nagyon csúf dolog s most e bünbe estünk, hogy nem elégedtünk meg a rohamos haladással. Mert valóban meg lehetünk elégedve, hogy rövid időn a játéktér, szakfelügyelet, leányok tornázása, tornatanitónők képzése ügyébe a város intézkedett. De evésközben jön meg az étvágy; azt reméljük ugyanis, hogy most itt az alkalom minden reménységünk megvalósitására, mikor a főváros tanügyét olyan tanácsos vezeti, ki a testgyakorlatokért, az ifjuság erősödéséért maga is lelkesedik, ki megmutatta, hogy ismeri óhajtásainkat, kiben tudás az akaraterővel párosul. Bizunk tehát, hogy sorainkat nem a hálátlanság és telhetetlenség bünével vádolják, hanem sürgető kérésünket az ügy szeretetéből magyarázzák.

Az iskolaorvos tanitson-e?*

Irta *Juba Adolf dr.*

Nagyon csábitott a gondolat, hogy azon általános kérdéssel elvi szempontból foglalkozzam, vajjon nempaedagogus tanithat-e az iskolában, résztvehet-e a nevelés és képzés nehéz munkájában? Nagyon csábitott a gondolat, hogy a különböző eseteket, midőn nem képzett paedagogus tanit, sorra vegyem, biráljam és belőlük a következtetéseket levonjam. Igy tudvalevőleg a tornatanárok és tanitók legtöbbször szakemberek és nem paedagogusok, hasonlóképen az éneket stb. tanitók. A felső kereskedelmikben sok helyütt ügyvédek adják elő a váltójogot, magyarázzák a kereskedelmi stb. törvényeket. Bármennyire csábitott is a gondolat, ezen általános kérdéssel foglalkozni, megelégszem, nehogy a suttor ultra crepidam-ot kiáltsák felém, az általános kérdés egy részletével foglalkozni, mely paedagogusokat ugy mint orvosokat egyaránt érint.

Ezen kérdéssel egyébiránt sehol másutt nem foglalkozhatnak, mert az egészségtannak rendszeres tanitása akár rendes, akár rendkivüli tárgyképen, a művelt nyugat egyetlen egy államában sincsen elterjedve, mig minálunk csekély kivétellel, majdnem az összes iskolanemekben keresztül van vive. Ezen nagy vivmány, mellyel Európa összes államait megelőztük, boldogult Tréfort miniszternek köszönhető, a ki azt a felejthetetlen Fodor professzor tanácsára rendelte el. Igy egészségtant tanitanak az elemi népiskolákban, és nemrég volt alkalmam annak tanitásához a megfelelő utasitásokat a közoktatási tanács megbizásából kidolgozni. Egészségtan mint rendes tantárgy szerepel a polgári leányiskolák jelenlegi tantervében és mint ilyen az uj tantervben is fog szerepelni. Egészségtan mint rendkivüli tantárgy szerepel a középiskolák felső osztályaiban, habár némi lelkifurdalást érzek, hogy a tanulással amugy is eléggé megterhelt 7—8. osztálybeli tanulókat még egy ujabb tárggyal kell foglalkoztatni és két szabad délutánjukat megcsonkitani. Remélhető, hogy a középiskolák tanrendjének legközelebbi módositásakor sikerülni fog az egészségtant, mint rendes tantárgyat behozni; addig is olyan iskolákban, a ho nem kell két 7. vagy 8. osztályt összefoglalni, mint énnállam, azt tanácslom, hogy az orvos iparkodjék tárgyát a rendes szorgalmi időben előadni, elvállalván a betegség vagy más okból elmaradt órák helyettesitését. Rendes tantárgy az egészségtan még a felső leányiskolákban is és igy kivéve a polgári fiuiskolákat, ahol az egészségtan tanitása vagy véletlenül, vagy pedig a tulsok egyéb tananyag miatt elmaradt, azt mondhatjuk, hogy az egészség megóvásának ismerete minálunk az iskola által terjesztendő általános műveltségnek tárgyakép el van ismerve. Remélni óhajtom, hogy a polgári fiuiskolák tantervébe is sikerül beilleszteni, mert nem tudom belátni, hogy ha szükségessége minden iskolanemre nézve el van ismerve, egyedül erre nézve miért ne álljon ez fenn?

Az egészségtan szerepel azonkivül számos szakiskolában. Első sorban a tanitó- és tanitónőképzőkben eddigelé ezen czim alatt tanitották mint rendkivüli tantárgyat a legfelsőbb korosztályban. Az uj tanterv szerint a neveléstudományok első részeként szerepel a testtan (az emberi test tana) neveléstani és egészségügyi vonatkozásokkal és az első évfolyamban képezi a tanitás

---

* A M. Paed. julusi számából vesszük át e czikket, melynek üdvös eszméit minden tekintetben helyeseljük Szerk.

tárgyát, bár igy félhető, hogy mire kikerülnek az életbe, a legtöbbet elfelejtik. Egészségtant tanitanak az ipariskolákban is heti egy órán át és itt azon anomália áll fönn hogy, nem csupán a szakot érdeklő részére az egészségtannak foglalkoznak, hanem az általános, a magánegészségtannal is, ami voltakápen az előkészitő polgári fiuiskolába való és amire egyébként az illető hatoságot — egy tankönyv birálása alkalmából — figyelmeztettem is, kérve, hogy az általános, magán egészségtannak a polgári fiuiskolákban való behozatalát szorgalmazzák. Végül a középkereskedelmi iskolákban jelenleg nem tanitják ugyan az egészségtant, de az új tanterv készitésekor az iskolaorvos által, időnként, s pedig vasárnapokon tartandó előadásokat óhajtanak rendszeresiteni, mi helyett azt javasoltam, hogy tekintettel a tanulók tul nagy elfoglaltságára, az egészségtant rendkivüli tárgyképen sem lehetvén tanitani — az iskolaorvos az egyes osztályoknak időnként, amikor helyettesitésről van szó, a koruknak és körülményeiknek megfelelő előadásokat tartson; ekkép lehetséges a három év folyama alatt az egészségtan legnevezetesebb kérdéseivel foglalkozni. Annál inkább ajánlhatom ezen eljárást, mert az egészségtannak a polgári fiuiskolákban való rendszeresitését hoztam javaslatba, miáltal a kereskedelmieknek ismeretét voltaképen csak viszonyaiknak megfelelően kiegésziteni, kibőviteni kellene.

Az egészségtannak tanitását jelenleg ugy paedagogusok, mint orvosok végzik és pedig eltekintve a középiskoláktól és középipariskoláktól, hol kizárólag az iskolaorvosok végzik, semmi elvi megállapodás nem vehető észre. Mellesleg mondva, még távol vagyunk attól, hogy az egészségtan valamennyi középiskolában tanittassék, bár már közel 30 év óta folyik az iskolaorvosok és az egészégtanárok kiképzése, és becslésem szerint közel 400 orvost képesitettek a budapesti és kolozsvári egyetemeken évente tartott tanfolyamokon. Hiteles adatok alapján a mult tanév végén hazánk 197 középiskolája közül 98-nak volt képesitett iskolaorvosa, aki tehát az egészségtant is tanithatta, 18-nak volt tanitásra nem képesitett orvosa. Még 53 teljes és 28 ki nem épitett középiskola nélkülözi az orvost, az első sorban felsoroltak ekkép nélkülözik az egészségtan tanitását is. A felső leányiskolákban a rendes tantárgyu egészségtant, hol orvos, hol paedapogus tanitja, de még ott is, ahol internátus miatt orvosa van az intézetnek, esetleg más orvos tanitotta az egészségtant. A polgári leányiskolákban általában nem orvos tanitja e tantárgyat, egyedül Budapest képez e tekintetben kivételt, amennyiben az egészségtant óradijjal alkalmazott, erre képesitett orvosok által tanitattja anélkül, hogy ezeknek jogukban vagy kötelességükben az iskola egészségügyével való foglalkozás. Az állami tanitó és tanitónőképzőkben sem észlelhető megállapodottság; de ott is, ahol a rendkivüli tárgyu egészségtant eddig orvos tanitotta, az uj tanterv szerinti testtan tanitása — kivétel nélkül — nem orvos feladatát képezi.

Belátható időben remélhetvén az egészségtannak beiktatását a tantervbe az egész vonalon, időszerünek tartom a foglalkozást a kérdéssel, vajjon iskolaorvos tanitsa-e tárgyát s ha igen, milyen föltételek között. Az egészségtan tanitásának elvi keresztülvitele szükségképen maga után vonja a tanitás kérdésének elvi megállapodását, ami távolról sem jelenti azt, hogy annak minden iskolanemre nézve egyöntetüen kell történnie. Elemi iskolákra, ahol szakok szerinti tanitás nincsen, ezen elvi megállapodás persze nem terjeszkedhetik ki, habár olvastam egyszer egy bácsmegyei falu népiskolájáról, amelynek 6. osztályában a község orvosa foglalkozott — sua sponte — az egészségtannak tanitásával.

Annyi bizonyos, hogy a kérdést nem szabad az orvosi kar jelenlegi mostoha anyagi helyzetéből megitélni, mely indokolhatná annak törekvését a jövedelmi források fokozása iránt. Nem mintha ilyen hangokat hallottam volna, késztet ezen lehetőségről szólani, hanem azon meggyőződésemnek akarok kifejezést adni, hogy ily fontos kérdések eldöntésekor az egyes rendek anyagi érdekeinek hallgatniok kell. Ha az orvosok az iskolának reális szolgálatot tenni nem tudnak, nem jogosult alkalmazásuk sem mint az egészségtan tanitóinak. Ha sok az orvos, az időre kell bizni a kereslet és kínálat között megzavart egyensuly helyre állitását ha sok az iskolaorvos, aki képesitésének hasznát nem vehette, szóba jöhet a képesitő tanfolyamok hallgatói számának tetemes megszoritása, vagy éppenséggel a tanfolyamok minden évben való ismétlésének a megszüntetése.* Annyi kétségtelen tény, hogy daczára annak, hogy mi kezdtük az iskolaorvosok alkalmazását és képesitését, eddigelé nem sikerült a hatóságokat és közönséget az iskolaorvosi intézmény kiterjesztésének szükségességéről más iskolanemekre, mint a középiskolákra, megyőzni, holott külföldön és első sorban Németországban népiskolákban rendre alkalmazzák az iskolaorvosokat és iparkodnak ekkép befolyást gyakorolni a nép gyermekeinek egészségére. Pedig a 300 nem alkalmazott iskolaorvosnak, akik pedig valahol csak letelepedtek, módjukban lett volna ily irányu vizsgálatokat végezniök, ha mindjárt kis városban vagy éppenséggel faluban. Hogy ilyen körülmények között miért kell az iskolaorvosi tanfolyamon részt venni akaró vidéki orvosokat 600 koronás ösztöndijakkal felhozni, amint azt tervezik, azt belátni nem tudom.

A fölvetett kérdés eldöntésében tekinteten kivül akarom hagyni, hogy az iskolaorvosok a jelenleg még érvényben levő szabályzat szerint csak a középiskoláknál tarthatnak igényt az iskolaorvosi állásra és az egészségtan tanitásra, ugyszintén, hogy a négy év óta kész, de még ki nem bocsájtott uj szabályzat szerint

* Bizony itt volna már az id je a gyengén, évi 400 koronával «tiszteletdijazott» iskolaorvosok fizetésének felemelésére.

a tanfolyamon nyert képesités valamennyi iskolánál jogosit iskolaorvosi állás elfoglalására, de egészségtan tanitására csak a középiskolákban („iskolaorvos és középiskolai egészségtanár"). Hasonlóképen arra sem óhajtok tekintettel lenni, vajjon valamely iskolanemnél az egészségtan tanitáson kivül az iskolaorvosi állás rendszeresitve van-e vagy nincsen.

A felmerülő gyakorlati nehézségek sohasem képezhetnek akadályt a helyesnek felismert irány keresztül vitelére, sem pedig az anyagi nehézségek. Főleg kisebb intézeteknél, milyen a legtöbb polgári iskola, igen könnyü az összes tanórákat, beleértve az egszségtant is, a tanerők között szétosztani és ha néhány óra marad is, arra a legtöbb esetben igen könnyen akad vállalkozó. Első esetben az orvos megbizása által az iskolafentartóra több kiadás nehezednék, mig utóbbiban az iskolafentartóra nézve mindegy ugyan kinek fizeti az óra többletet, mig nem mindegy arra nézve, ki abban esetleg hosszabb időn át részesült. Amennyire én ismerem hazánk tanitószemélyzetét, meg vagyok győződve, hogy ha valamely intézkedés helyességéről meg van győződve, a vele járó következményekhez készségesen alkalmazkodik.

Nem hallgathatom el azon aggodalmát számos szülőnek, hogy orvosok fertőző bajokat is terjeszthetnek, mig ha tanitó családjában fertőző betegség fordul elő, az illetőt hetekre kitiltják. Habár orvosok fertőzést nem igen terjesztenek, én legalább ily esetet nem tudok, nem érintkezvén oly behatóan beteggel, mint a családtag és megtevén a kellő óvintézkedéseket, mégis a lehetőséget tagadni nem lehet. A terjesztés veszélyét csökkenti, hogy a 4. polgáriban fordul elő az egészségtan legkorábban, amikor a legtöbb gyermek a fertőző bajokon már tulesett.

(Folytatása következik.)

A menetlépés és az általa okozható csontörés. *

A járás mechanikáját tudományosan két göttingai orvos, a Weber testvérek 1836-ban állapitották meg, utóbb Mayer jénai tanár egészitette ki a lábfej erőműví szerkezetéről irott tanulmányaival. Mindez ideig ebből a két forrásból meritette az orvos s a sportvilág, nemkülömben a hadsereg is a kérdésbe vágó ismereteket.

Legujabban Braun és Fischer orvosok még behatóbban tanulmányozták a járás egyes apró mozzanatait Kisérleteiket sötét helyiségekben katonákon végezték. akiknél a test nevezetesebb pontjaira előbb villamosan töltött állapotban világitó u. n. Geissler-féle csöveket erősitettek s a járás alkalmával pillanatfénykép-felvételeket végeztek. Ezen fénykep felvételek s a közben végrehajtott időmérések sok tekintetben megdöntötték az eddigi tantételeket.

Eddig ugyanis azt hittük, hogy a testsuly középpontja (amely a keresztcsont 1. és 2. csigolyája előtt van) járásközben egyenes vizszintes vonalat ir le. A fentemlitett kisérlet által most már bebizonyosodott, hogy a sulyközéppont a járás alkalmával hol emelkedik, hol pedig sülyed, miáltal egy vizszintes hullámvonalat ir le. Hasonlóan hullámvonalat ir le a csipőizület közzéppontja is és pedig olyat, a melynek hosszusága megfelel a lépés hosszuságának. A hullámvonal leszálló része, vagyis az, amely a hullámhegy legmagasabb pontjától, a hullámvölgy legmélyebb pontjáig sülyed, mindig rövidebb, mint a felszálló rész. A csipő középpont ezenkivül minden lépésnél előre is jő 2.5 czm.-nyit. A járásban általában 3 szakot lehet megkülönböztetni, u. m.:

1. a talpnak a talajról való felválását. a sarok emelése által.
2. a lábnak előrelengésèt és
3. az előrelendült lábnak a talajra lépését.

Ez pedig a következőképen történik: pl. a jobb alsó lábszár hátsó izmainak, az u. n. ikraizmoknak összehuzódása által a sarok egyre inkább emelkedik annyira, midőn már csak a nagy lábujj hegye érinti a talajt. Ez az 1-ső szak. (Ezzel egyidőben a bal lábtalp mindig nagyobb terjedelemben fekszik a talajra.) A jobb láb a nagy ujj hegyén való állásból a térd meghajlása által a talaj fölébe emelkedik, aztán részint a saját sulyánál fogva, de nagyrészt az elülső lábszárizmai által mozgatva, előre lendül, a lendület legnagyobb pontján (amidőn az egész lábszár egy egyenes vonalat képez), a térdben kissé meghajlik, a testsuly pedig előre esik s a láb a sarkával érinti a talajt. Ez a 2-ik, vagyis a lendülés szaka és a fellépés kezdete. (A lendüléssel egyidőben a bal láb fejlik fel a talajról, ugy hogy van egy igen rövid időpont (0.079 másodpercz) mialatt a test csupán a jobb láb sarokélén és a bal nagy lábujj hegyén áll.) Most a jobb láb talpa egyre jobban rafekszik az alapra és pedig ugy, hogy a sarok éle után az egész sarok, aztán a láb külső éle, a kis lábujj bütyke lép a földre s ezt gyors egymásutánban a 4., 3., 2. és végül az öreg ujj bütyke s igy be van fejezve a 3-ik szak. Ez egy lépés a jobb lábbal. A jobb talpnak a talajra való ráhelyezkedése alatt lendül előre a bal láb és pedig nem önkénytelenül, mint az inga, hanem izmok által mozgatva s aztán az egész folyamat igy megy tovább az egyik lábat követve a másik.

Az 1. és 2. szak közé ékelődik egy kis mozzanat, amely abban áll, hogy a nagy lábujjon álló láb a boka körül egy kis körforgást tesz. miáltal a test sulyát előre helyezi. Ez a mozzanat $0{,}113^{11}$ alatt folyik le.

A saroknak a földről való emelkedése, illetve a talpnak a talajról való felválása a csipő-izület középpontja az emlitett hullámvonal felhágó részét irja le és pedig a lábszár lendülése alatt a hullámhegy gör-

* A Lud. Akad. K utolsó számából.

bülését, a talpnak a talajra lépése alatt pedig a hullámvölgy rajzolódik.

Az egyes időszakok időtartamát megmérve az eredmény a következő:

a talpnak a talajra való fekvéve . , . 0.574[11]
a lábnak a lábujhegyen a boka körül forgása . . . . . 0.1113[11]
a lábnak előre lengése . . . . . 0.416[11]
a talpnak a talajra lépése . . . . . 0 266[11]
a testnek a földön levő öregujj bütykén való előrehintázása (a lábujjhegyre állásig) 0.194[11]
a testsulynak az öregujj hegyére s egyidőben a sarok élén való állása . . 0,079[11]

Lépés alkalmával az izmok közül leginkább az ikra-izmok (a sarok fölemelése), a czomb hátsó izmai (az alszár térdhajlása), aztán a medencze és a czomb elülső izmai (a czomb és alszár előre egy egyenes vonalba való hozása, lenditése). az alszár sipcsontja mellett elül levő izom (a lábfej behajtása, hogy a sarok elérhesse a talajt), végül pedig a talpon levő izmok (a lábujjaknak a talajhoz való feszitése) működnek. Az emlitett izmok járásközben legfennebb a lengés idejének első harmadában pihennek s ez a pihenés 0,94[11]-nyi ideig tart. Mégis tetemes idő ez az álláshoz képest, amelynek tartamára az összes emlitett izmok összehuzódott állapotban vannak. A két lábszár alkotta szög nagyságától függ a lépés hossza, ami annál nagyobb, minél jobban előre lenditik a medencze izmai a czombot s a czomb izmai az alszárat. A vándorló lépés átlagos hosszuságát 80 cm.-ben állapitotta meg Fischer és azt tapasztalta. hogy sok kistermetü ember lépett ennél még nagyobbat is. Az ugynevezett Nagy Frigyes-féle diszmenet-lépés természetesen még ennél is hosszabb, de csak oly esetben, ha a katonás előbb a sarok élével lép a talajra, azonban a vándorló lépésnél is rövidebb, ha egyszerre az egész talppal lép a földre, mert a lépés leghosszabb abban a pillanatban, amidőn a testnek sulya egyidőben az egyik öreglábujj hegyén és a másik saroknak az élén áll.

Járás közben a törzs, a karok és a fej is végeznek a járás mozzanataival erőmüvileg szabályosan összefüggő mozgásokat avégből, hogy a felsőtest összes sulypontjait a sulyközéppontból a föld középpontja felé irányuló sulyvonalba állitsák be. Nevezetesen a törzs odafelé miuden lépésnél 1.5 cm. előre és hátrafelé, tehát a függőleges tengelye körül 2.5 cm. lengést végez. Az előrelengés mindig valamivel a teljes lépés előtt, a hátrafelé való lengés pedig egy pillanatnyival azelőtt. mielőtt a csipő-izület által leirt hullámvölgy kezdődik, éri el tetőfokát. Szóval a törzs a láb előrelengésének második fele alatt mindig előremozdul s pillanattal a saroknak a földdel való érintkezése előtt hátrafelé tér. Az időtartam, ami alatt ez a kettős mozgás történik, egyenlő a lépés időtartamával.

A fej szintén jobbra és balra mozog és pedig minden mozzanatban a törzsével ellenkező irányban.

A karok a lábakkal szintén ellenkező irányban lengenek előre és hátra.

A teljes felszereléssel terhelt katonánál a törzsre nézve nagyjában szintén ilyen eredményekhez jutott Fischer dr., csupán az oldallépések nagyobbak s ezért a lábak által elfoglalt terület szélesebb is, a járás tehát szélesebb alapon történik. A törzs előrelengése azonban valamivel kisebb, amit a szerző onnan magyaráz, hogy a töltényborönd és a tölténytáska korlátozza a mozgást.

A katona lépése a Fischer emberénél megterhelt állapotban rövidebb volt (72 cm), mint ugyancsak a midőn szerelvény nélkül haladtában figyelték meg, mert utóbbi esetben a lépés hossza 77.5—78 cm. volt. A lépés időtartama a terhelt katonánál $^1/_{000}$[11]-el rövidebb. A részletmérések azonban mégis azt mutatták, hogy a terhelt katona talpa 0.575[11] érinti a földet, talajra lépés mozzanata mégis jóval tovább tart (284[11]), a lábnak a boka körül való fordulása pedig 0.194[11] helyett csak 102[11]

Gyaloglás közben tudvalevőleg csonttöréseket is szoktak szenvedni a katonák és pedig a gyaloglás által. Nem azokat a töréseket kell ezen érteni, amelyek akkor keletkezhetnek, amidőn az ember félrelép, vagy a lábát valamihez üti, hanem azokat, amelyek a lábközépcsontokon a talpnak a talajjal való érintkezése alkalmával a test sulya idéz elő, vagy hogy a törésből keletkező fájdalomnak semmi okát sem tudja adni a sérült katona Ilyen csonttörés a lépésnek csak abban a szakában keletkezhet, amidőn a talp a földre lép, vagy attól elválik. Hisz a lengés szakában a lábfej a levegőben lóg s ekkor csakis az esetben, ha lengés közben valamely kemény tárgyba ütköznek, sőt igy is a lengésnek csak a két első harmadában, mert csak ebben a szakban néz előre a lábfej domborulata. A lengés utolsó harmadában pedig éppen nem szenvedhet csonttörést, mert ebben a szakban a láb a talpával áll előre. Ha tehát a lábat lengés közben oly ütés éri, amely csonttörést okoz, annak csak nyilvánvalóan látható okból s nagy erővel lehet származnia. A lábnak a boka körül való fordulása alkalmával alig keletkezhet csonttörés. De nem igy van a dolog a rálépés szakában keletkezhető törésekkel. Rálépés alkalmával ugyanis a test sulyát előbb csak a sarokcsont, aztán a kis lábujjnak megfelelő 5. lábközépcsont, ezután fokozatosan a 4. a 3. a 2. és végül első veszi át. Tehát egy pillanatnyira az 5-ik lábközépcsont erősebben van megterhelve, a 4. 3. 2 1-ső csontok pedig egymagukban nem viselhetik az egész sulyt és az 5-ik lábközépcsont mégis igen ritkán, a 4. 3. 2. pedig gyakrabban tört el. Ennek az oka az, hogy amidőn a láb külső éle érinti a földet (mert legelőbb ez érinti) a test sulyvonala még mindig az erős sarkcsontra esik, ellenben a középcsontokra kerül a suly, mihelyt

a többi lábközépcsontok is érintkezésbe jönnek a talajjal.

Ha a láb menetközben az utnak egy kis egyenetlenségére pl. kavicsra a 4. 3. vagy 2. középcsontjával rálép, ezen csontok a kavicson fennakadván, nem képesek a testsulyt az öreg ujj felül való 1-ső erős középcsontra áthelyezni, tehát maguk kénytelenek az egész sulyt viselni, ki vannak téve az eltörésnek.

Pihent állapotban ilyenkor a láb ösztönszerüleg mérsékli a lábközépcsontoknak megterheltetését s a zökkenés által való rázódást az által, hogy a talpon levő izmok hirtelen összehuzódnak, vagy feszülnek s feszülvén megfeszitik a talpon levő hártyákat s ezek, valamint az izmok összehuzódása által meghajlott lábujjak a hegyeikkel a talajon támaszkodva, az által a lábközépcsontok elől felfogják a test nehézségét és zökkenését. Ezért az erő teljességében menetelő katonákon elég ritka esetben jön létre a lábközécsonttörés.

De nem ugy, ha a katona már fáradt, kimerült. A kimerült katonának az izmai már el vannak erőtlenedve. A kifáradt alszárizmok a lendülés szakában nem képesek a lábfejet felfelé tartani, hogy a talajra lépés a sarok által legyen bevezethető, hanem a petyhüdt lábfej egész talpával csapódik a talajhoz.

Ezen csapódást s a testsuly előrezökkenése által okozott rázódást már a talpon levő izmok sem mérsékelhetik, mert a fáradtság miatt ugy is el vannak ernyedve. Ha tehát ilyen állapotban a lábközépcsontok valamelyike a talajra lépés alkalmával nagyobbacska kavicsra talál, ahhoz csapódik, a vékony henger alakú csont könnyen derékba törik, annyival is inkább, mert a lábfejnek az a része, amely a kavics által történt alátámasztás elé esik, a saját sulyával is fokozza a csontra hatott erőt.

A törés megtörténtét a katona egy nagyobb nyilaló fájdalom által érzi meg, ami után már többé lábára lépni nem bir. Megtörténik az is, hogy a csont eltörése után a talpon levő izmok görcsöt kapnak s az igy megfeszült izom még lehetővé teszi a bár fájdalmas gyaloglást. Alapos vizsgálat azonban kideriti a bajt s a fájdalamról panaszkodó katonát felmenti a szinlelés gyanuja alul.

Szerző, aki nem más, mint Kirchner dr. göttingai vezérfőorvos, dolgozata végén az utazó menetlépéssel összehasonlitja a Nagy Frigyes-féle u. n. parádélépést s azt találja, hogy ez az előbbitől csupán abban különbözik, hogy a parádélépésnél a lábat feszitő izmok jóval nagyobb erővel dolgoznak, amit ő katonára nézve előnyösnek tart s lehetetlennek tekinti azt, hogy az izmok erős megfeszitése által csonttörés keletkezhessék.

Valóban igy is van a dolog, mert a czombot hajlitó és a szárat feszitő izmok gyakorlása által egyre nagyobbodik a lépés hosszusága, a lábfejet nem érheti törés, ha a rálépő láb előbb a sarokkal, aztán a többi részével csak fokozatosan érinti a talajt, de az olyan hibás parádélépés, amelyben a katona az egész talpát csapja a földre, bizony magával hordja a csonttörés veszedelmét. És nem birom eléggé hangsulyozni azt a veszedelmet, amely akkor következik be, ha fáradt csapat nagyfrigyesi lépéssel hajt végre feszes diszmenetet.

Különfélék.

Ludovika akadémia közlönye, havonkint egyszer 6—7 nyomtatott ivnyi tartalommal és időnkint rajzok és ábrákkal megjelenő katonai folyóiratnak rendeltetése: a katonatudományok fejlődésének irodalmi előmozditása s a magyar nyelven való ismertetése, az elméletnek és a tudományos haladásnak viszonyaink szerinti alkalmazását tárgyaló tanulmányok közlése; a külföldi katonai folyóiratok tartalmának és a nevezetesebb katonai irodalmi termékeknek kivánatos ismertetése; a magyar katonai irodalom t rén megjelenő uj művek, tájékozó birálatok bemutatása, egyzzersmind a m. kir. honvédséget, a cs. és kir. hadsereget vagy valamely külföldi hadsereget illető oly rendeleteknek közlése vagy kivonatos ismertetése, melyek általáosabb tanulmányi szempontból is érdekesek. Előfizetési feltételek: az előfizetési ár ugy a katonai, mint a polgári egyénekre nézve egy évre 8 korona. Megrendelések csakis egész évre fogadtatnak el. Az előfizetési dij előre fizetendő. A honvédség tényleges állományába tartozó előfizetők, illetékes parancsnokságuk utján negyedévi előleges részletekben is teljesithetik az előfizetést. Az egész évi előfizetések legkényelmesebben postautalványok igénybe vételével eszközölhetők és a szerkesztőséghez — Budapest Ludovika Akadémia — intézendők.

A Magyar Atlétikai Club szezonzáró mérkőzése f. h. 22 én délután volt a Margitszigeten. A főkép handicapokból álló számok java részét a M. A. C. és B. T. C. tagjai nyerték. Részletes eredmény:

100 yardos sikfutás handicap. Első előfutam:
1. Bertalan Zoltán M. A. C. 11. mp scr.
2. Krempels Viktor M. A. C. 8 méter előny.
3. Heizer Antal M. A. C. 1½ m, előny.

Második előfutam: 1. Leitner Nándor M. A. C. 8 m. előny 11½ mp egyedül indult.

Harmadik előfutam. 1. Schöntag Alfréd M. T. K. 8. m előny.
2. Koller Ferencz. M. A. C. 1 m. előny.

Döntő futam: 1 Bertalan Zoltán M. A. C. 10 ⁴/₅ mp
2. Schöntag Ferencz M. T. K. 8 m. e.
3. Koller Ferencz M. A. C. 1 m. előny.

100 yardos sikfutás ifjusági verseny:
1. Rogyák Gyula M. A. C. $11^2/_5$ mp.
2. Háber Antal B. T. C.
3. Csurgay Béla M. A C.
Magas ugrás handicap:
1. Franczisko Antal B. T. C. 23 cm. előny 1.80 cm
2. Mudin István M. A. C. 20 cm. előny 173. cm.
3. Schiller Frigyes P. T. S. E. 10 cm. előny 1.67 cm.
4. Urbáry Sándor M. A. C. 6 cm. előny. $1.65^1/_2$ cm.
2 angol mértföldes sikfutás handicap:
1. Vecsey Jenő M. A. C. 10 p. $50^1/_4$mp. 350 m. előny.
2. Guttmann Ernő B. A. C. 280 m. e
Szalay Ferencz B, T. C. 60 m. előny.
300 yardos sikfutás:
1. Bertalan Zoltán. M. A. C. $36^1/_4$ mp.
2. Molnár Béla B. A. K.
3. Heizer Antal M. A. K.
Gerelyvetés handicap:
1. Grabovietzky Jenő B. T. C. 10 m. előny 39.51 cm.
2. Reicher László M A. C. 7 m. előny 35 86 cm.
3. Schiller Frigyes P. T. S. R. 7 m. előny 34.45cm
Távolugrás handicap:
1. Schöntag Alfréd M. T. K. 1.10 cm előny 6.56 cm.
2. Kisfaludy Árpád B. T. C. 1.20 cm. előny 6.50 cm.
3 Varga Nándor B. A. K 6.31. cm.
4. Reicher László M. A. C. 6.31 cm.
$^1/_4$ angol mértföldes sikfutás ifjusági:
1. Vangel Károly M. A. C. $57^2/_5$ mp.
2. Rogyák Gyula M. A. C.
3. Csurgai Béla M. A. C.
4 Babos Árpád III. ker. T. és V. E
220 yardos sikfutás handicap:
1. Oppré Ferencz B. T. C. 16 méter előny $24^1/_5$ mp.
2. Heizer Antal M. A. C. 7. m. e.
3. Szalay Ernő B. K. T. F. 13 m. e.
$^1/_2$ angol mértföldes sikfutás handicap:
1. Kisfaludy Árpád B. T. C. 40 m. előny 2 p. $12^1/_5$ m. p.
2. Véres Sándor M. A. C. scr.
3. Forgács Jenő B. A. K. 25. m. e.

A Budapesti Egyetemi Athlétikai Club atlétikai versenyének részletes eredménye:

100 yardos junior sikfutás:
1. Halics Ödön M. T. K- $11^1/_4$ m. p.
2. Vadas Gyula B. F. A. C.
3. Schmideg Zsigmond III. T. V. E,
Sulydobás:
1 Dávid Mihály B. E. A. C. 12.11 cm.
2. Zay Lajos B. E. A. C. 11.14 cm.
3. Juhász János B. E. A. C. 10.26 cm.
Magas ugrás:
1. ifj. Samody István B. E. A. C. 1.61 cm.
2. Neidenbach Emil B. E. A. C. 1.56 cm.
3. Szegedy Géza B. E. A. C. 1.56 cm.
$^1/_4$ angol mértföldes sikfutás:
1. Holics Rezső M. T, K. $57^4/_5$ mp.
2. Speidel Géza B. E. A. C.
Schmideg Zsigmond III. T. és N. E.
Gerelyvetés:
1. Kuntzer György (Pozsonyi T. E.) 35.75 cm.
2. Rads Arthur B. E. A. E. 31.88 cm.
3. Dávid Mihály B. E. A. C. 31.78 cm.
Távolugrás handicap:
1. Szatmáry László B. E. A. C. 99 cm. előny, 6.46 cm.
2. Holics Ödön M. T. K. 60 cm. előny 6 34 cm.
3. Korányi Barna B. E. A. C. 90 cm. előny 6.33 cm.
4. Nádas Gyula B. E. A. C. 80 cm. e. 6.32 cm.
Diszkosz dobás (ötös csapatverseny):
1. B. E. A. C. (Dánczi, Dávid, Juhász, Radó, Strausz), 15 pont.
2. III. ker. T. és N. E. 49 pont.
Diszkosz dobás egyéni verseny:
1. Luntzer György Pozonyi T. E. 38.88 cm.
2. Strausz Gyula B. E. A. C. 34.75 cm.
3. Dávid Mihály B E. A C. 33.58 cm.
4. Halmos Károly P. T. S. E. 33.26 cm.
800 m. staféta futás (200+300+200+100):
1. M. T. K. (Holics G., Holics Ö., Holics R., Radóczy K.) 1 p. $43^1/_5$ mp.
2. B. E. A. C.
3. III. ker. T. és N. E.
Kalapács vetés rekordjavitási kisérlet.
Kovács István B. E. A C. 37. m. 72. cm.
220 yardos sikfutás;
1. Helmich Miksa O. T. E. 24 mp.
2. Radóczy Károly M. T. K.
3. Korányi Barna B. E. A C.
Füleslabda hajitás
1. Juhász János B. E. A. C. 45.80 m.
2. Kovács István B. E. A. C. 42.80 m.
3. Paulin Gábor III. T. és N. E. 41 m.
1609 m. sikfutás:
1. Garay Árpád M. T. K. 5 p. $6^1/_{10}$ mp.
2. Hőnich Antal III. T. és N. E.

A Ferenczvárosi Torna Cluh nemzetközi gyalogló versenye a rossz időjárás következtében elmaradt.

A Magyarországi Kárpátegyesület eperjesi osztálya név alatt uj osztály alakult meg Eperjesen, amelynek feladata lesz Eperjes és környékének természeti szépségeit és érdekesebb pontjait feltárni és ismertetni, valamint társas kirándulások és felolvasások rendezése utján a hazai turistikát fejleszteni. Az alakuló gyülés, amelyen az egyesület központi elnöksége, Sáros vármegye, Eperjes városa, a Szécsényi-Kör és a Magyar Turista egyesület képviseltette magát és amelyen a

tagok nagy számban jelentek meg, az osztály elnökévé Uhlarik Mátyás törvényszéki birót, ügyvivő alelnökévé pedig Szutorisz Frigyes főgimn. tanárt választotta meg. Az osztály, amely már most is százötven tagot számlál, alakuló gyüléséből táviratilag üdvözölte gróf Csáky Albint, az egyesület diszelnökét, és dr Münnich Aurélt, az egyesület elnökét, aki szintén táviratban üdvözölte az uj osztályt, sikert kivánva hazafias törekvéseihez.

A Kolozsvári Egyetemi Athletikai Club október hó 14-én tartotta meg évi közgyülését az egyetemi kör nagytermében. A közgyülés Deák Gyula, volt egyleti főtitkárt választotta meg egyhangulag elnökké. A tisztviselői kar következőleg alakult meg: alelnökök: Várady Elek, Gergely Lajos; főtitkár: Szentpályi Sándor; titkár; Szentkirályi Andor; főjegyző: Kozma Béla; jegyző: Pits Béla; ellenőrök: Kovács Imre, Margits Jenő; pénztárnok: Nagy Miklós; szertáros: Telkes Béla: háznagy: Greaon Aurél. A közgyülés ezután a különböző bizottságokat választotta meg és állitotta fel az athletikai szakosztályokat. Egy nagyobb szabásu athletikai és torna ünnepély rendezésére szükebb körü bizottságot küldött ki, mely egyszersmind a versenypálya kiépitését is feladatául tüzte ki.

Vivás sportja Kolozsvárott. Több mint két ezer egyetemi hallgatót és majdnem annyi középiskolai tanulót kellene Kolozsvárott a vivás nemes gyakorlataiba bevezetni, ha azt sikerülne valami módon a „Magyar Vivómesterek Egyesületének“ — mely egyesületre a vivómesterek kiképzésének nehéz feladata is hárul — a felsőbb tanhatóságok utján kötelezővé tenni. Jelenleg a tanuló ifjuságnak még 10 százaléka sem foglalkozik vivással, pedig a kolozsvári mesterek, élükön nagybudafalvi Vermes Lajossal, a hirneves bajnokkal, továbbá Vargha Sándor, László Gyula, Bagaméry József, Kőváry Arthur és dr. Gerentsér vivómesterek, tőlük telhetőleg mindent elkövetnek, hogy a vivást az ifjusággal megkedveltessék.

Budapesti Egyetemi Athletikai Club közgyülése. A B. E. A. K. folyó hó 24-én tartotta dr. Klupathy J. egyetemi tanár elnöklésével évi rendes közgyülését, melyen az egyetemi hallgatók nagy számban vettek részt. Elnöki megnyitó után Marczinkó Ferencz főtitkár terjedelmes jelentésben számolt be az elmult sport év sikeréről, majd Rácz Lajos pénztáros jelentése következett. A közgyülés a jelentéseket köszönettel vette tudomásul.

Az egyetemi ifjuság ezután egyhangu lelkesedéssel választotta meg a B. E. A. K. elnökévé ujra Szemere Miklós országgyülési képviselőt, alelnökévé pedig dr. Klupathy Jenő egyetemi tanárt, majd disztagul dr. Molnár Viktor államtitkárt, dr. Tóth Lajos miniszteri tanácsost és dr. Gopcsa László osztálytanácsost, kik a klub ügyei iránt mindig meleg érdeklődést tanusitottak. Majd a lemondó ifjusági vezetőség helyébe, uj választmány megválasztására került a sor. Ekkor Zsitvay Tibor inditványozta, hogy a klub lemondó ifjusági elnökét, dr. Karafiáth Jenőt a klub felvirágoztatása körül szerzett érdemei elismeréseül és dr. Speidl Zoltán volt ifjusági elnököt, ki az egyesületnek az athletikában annyi dicsőséget szerzett, tiszteleti taggá válasszák meg. A közgyülés egyhangulag járult az inditványhoz és egyuttal dr. Karafiáth Jenő odaadó müködéséért jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. A közgyülés ezután, a czéllövő sportnak főiskolákon való szervezésére Zsitvay Tibor, Lázár Ferencz, Nickl Alfréd, Ordódy Béla és dr. Karafiáth Jenő tagokból álló bizottságot küldött ki, majd a választmány a saját kebeléből a következő ifjusági tisztikart választotta meg. Ifjusági elnök lett: Dáner Béla, alelnökök: Vadas Gyula, Niedenbach Emil, Erdélyi Géza, titkár: Támedly Mihály, főjegyző: Onderko Sándor, ellenőr: Krajcsik Géza, jegyzők: Korányi Barna, Serényi Jenő, Kleckner Sándor, pénztáros és szertáros: Rácz Lajos, háznagy: Juhász János.

Az Országos Közegézségügyi Egyesület iskolaorvosi és egszségtantanári szakbizottsága f. hó 24-én este jubiláris ülést tartott tiz éves müködése alkalmából, nagy és előkelő közönség jelenlétében. A diszülést dr. Schuschny Henrik, a szakbizottság elnöke nyitotta meg s beszédében utalt a szakbizottság tiz éves eredményes müködésére. Az éljenzésel fogadott megnyitóbeszéd után az elnök melegen üdvözölte a szakbizottság három uj tiszteletbeli tagját: dr Gerlóczy Zzigmondot a szakbizottság volt elnökét, Frank Ödön közegészségügyi főfelügyelőt és Rigler Gusztáv kolozsvári egyetemi tanárt, akiknek a iskolaorvost intézmény a legtöbbet köszönhet. Az uj tiszteleti tagok nevében dr. Gerlóczy Zsigmond köszönte meg a kitüntetést. Ezután dr. Tauffer Jenő, Temesvár város főorvosa üdvözölte a szakbizottságot a vidéki iskolaorvosok és egészségtantanárok nevében. Majd dr Liebermann Leó egyetemi tanár tartott igen érdekes előadást az iskolaorvosi intézmény jövőjéről, kifejtvén, hogy a jövő társadalomnak legbiztosabb alapja a munka, amelynek előfeltétele az embernek munkabirása. Épen ezért nagy jövője van az iskolaorvosi intézménynek, amely apostolokat teremt a közegészség ügyének. Az előadást nagy tetszéssel fogadta a hallgatóság. Végül dr. Bexheft Ármin, a szakbizottság titkára terjesztette elő titkári jelentését amelyet a gyülés tudomásul vett. A diszülést társasvacsora követte.

A korcsolyázó pálya rendezése. A tanács elhatározta, hogy a városligeti korcsolyázópályát rendezteti és ennek folytán a volt mesterséges pályán az illető munkálatok Ilsemann Keresztély kertészeti igazgató tervei szerint már folyamatban vannak. A volt pályát két nagy játszótérre osztják, a környéket pedig befásitják, begyepezik. Egyuttal, minthogy azon a tájon eddig világitás és vizvezeték nem volt, az arra szolgáló csöveket is lerakják. Az összes munkákra előirányzott költség 6000 koronát tesz. A rendezés még a tél beállta előtt kész lesz.

Schmidl Sándor könyvnyomdája Budapest, VI., Uj-utcza 3. sz.